№ 67 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 31 ՄԱՐՏԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 31 ՄԱՐՏԻ № 67

ՄՇԱԿ

ՀԻՍՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատունը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տղարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բաց յայտարարութիւնները ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Գետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ապրիլի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 8 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 40 կ. նամակագրոշմ:

Այսօր, հինգշաբթի, մարտի 31-ին
տեղի կունենայ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ և ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾ. ԸՆԿ.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ
Պարապմունքները. 1) Զեկուցում Ընկերութեան առաջիկայ գործունէութեան ծրագրի մասին, 2) Ա. Քալանթարի զեկուցումը իր ճանապարհորդութեան և Մոսկվայի արհեստական համագումարի մասին, 3) Ա. Քաջունարեանի զեկուցումը մեղուաբուծական կարիքների մասին և 4) Գ. Դաղանչեանի զեկուցումը բանջարաբուծական փորձերի մասին:
Սկիզբը 7½ ժամին երեկոյեան:
Նիստը տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան գանձնում: Կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձեր: 308. 2—2

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ՉՈՒՐԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒՆԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻՍ
Այսօր, հինգշաբթի, մարտի 31-ին
Հայոց Դրամ. Ընկ. թատերասէրների խումբը
Մասնակցութեամբ դերասանների
կը ներկայացնէ
Դ. Սունդուկեանի (նաև «Համալ») նոր պիէս
ՍԷՐ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ
Կատակերգ. 5 գործ. (բարեփոխված)
Մասնակցում են. տ. տ. Արաքսեան, Յասմիկ, օր. օր. Թարխանեան, Տէր-Աբրահամեան, պ. պ. Անանեան, Միրզաեան, Տէր-Յովհաննիսեան, Փիրումեան, Օհանեան և ուրիշներ:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8½-ին:
Տեղերի գները 5-ից մինչև 50 կոպ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Ուրբաթ, ապրիլի 1-ին
ՉԳՐԱՇԵՆԻ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձական և մանկավարժական խմբերը ԳՕԳՈՒՏ ՆՈՒՇ ԴՊՐՈՑԻ չքաւոր աշակերտուհիների՝ բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասանները պ. պ. Գ. Միրզաեանի, Դ. Տէր-Դաւթեանի և սիրողների կը ներկայացնեն
I. Հայերէն.
ԳԱՋԱՆԻ ՅԵՏԵՒԻՑ
Կատակ-կօմ. 2 արար., հեղ. Զախարիէի, թ. Գ. Աւետեանի
II. Ռուսերէն.
„Дорогой поцѣлуй“
Հանաք 1 արար., հեղ. Զիմարեվի
Մասնակցում են. տ. տ. Աբովեան-Ցիցիանովա, Ս. Վանեան-Աղաբաբ, օր. օր. Բօրսկայա, Մ. Մարուսինա, Ս. Միլիլեան, Ա. Շահվերդեան, պ. պ. Մ. Աւետիսեան, Խ. Բաբայեան, Բաբաեգօվ, Տ. Գիւլպեան, Կվինտա, Գ. Միրզաեան, Կ. Շիրինեան, Գ. Տէր-Դաւթեան, Աղ. Քալանթարեան և ուրիշներ:
Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐՏԻ:
Տեղերի գինն է 3 ր. մինչև 1 ր.: Տոմսակները կարելի է ստանալ դպրոցի գրասենեակում, Մէյնի փողոց, և ժողովարանի շէնքերից:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8½-ին:
(ա. օ.) առ. 307. 2—1

Առաջիկայ մայիսին լոյս կը տեսնայ
„ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ“
ԷՋՎ ՏՕԼՍՏՕՅԻ
Թարգմ. Տիգրան Յովհաննիսեանի
Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն
Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով):
„ԱՒԱՆԳԱՒԱՆԱՆՔԻ“
Հ. ՍԵՆԿԵՎԻՉԻ
Թարգմ. (լեհերէնից) Ս. Յովհաննիսեանի
Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն
Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով):
Դիմել թարգմանչին. Тифлисъ, улица Паскевича, 1. Присяжному повѣренному Тиграну Нерсесовичу Іоаннисянцу. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie), rue Paskevitch, 1, Tigran Ioannissian (avocat).
(առ) 290. 2—10

ДЕШЕВО
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(4.4.5.) առ. 283. 50—3

„ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ“
հրատարակութիւն հիսեակեայ գրքերը.

«Օրը Անման»	12 կ.
«Արցունք»	15 »
«Անձնազոհ մանուկ»	12 »
«Դարեւոր կաղնի»	6 »
«Խրամատի եղբերին»	10 »
«Լուսատիկներ»	40 »
«Կատակերգութիւն գոմի բակում»	12 »
«Նոր մայրիկ»	10 »
«Բաղդը ինչուն էր»	8 »
«Եօկին և Եակին»	5 »
«Փոքրիկ Լեոնի գաղտնիքը»	7 »
«Կարլ Լինեյ»	20 »
«Ցիտուսի ոսնածառը»	) 10 »
«Մարգարտածաղիկն ու արտուրը»	)
«Փոքրիկ Հարբրի պարէզը»	15 »
«Արքայադուստրն ու Թզուկը»	10 »
«Գեղեցիկ Նիւերնեզա»	10 »
«Սատղամանուկ»	10 »

Հարցնել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ: (հ.կ.ե.) առ. 293. 3—1

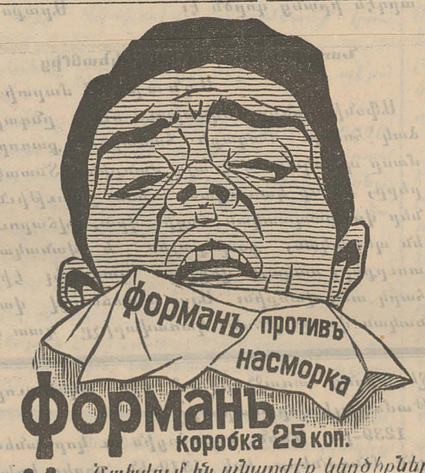

Ծախվում են անարժէք կեղծիքներ. Իսկական ֆորմանի իւրաքանչիւր արկղիկը պէտք է ունենայ հետեւեալ ֆիրման. Դրէզդենի Քիմիական Լաբորատորիա Լինգնէրի, Դրէզդենում:
(առ.) (M.75945) 240 1—1

ԼԵՌՆԱՅՍՏԱՆ ԵՒ ՏԱՓԱՐԱԿ

Մեր ժողովրդի մեծագոյն մասը, որ ապրում է լեռնային շրջանում, սկսում է կամաց-կամաց դառնալ մի հանք՝ բանուորներ դուրս բերելու համար:

Լեռնային շրջանի ազգաբնակութեան զաւակները գնում են բանուորութեան դէպի տափարակների աւելի հարուստ տնտեսութիւնները՝ հող մշակելու, խոտ քաղելու, հացահատիկ հնձելու, այգիներում աշխատելու:

Նրանք գնում են դէպի երկաթուղու գծերը, դէպի քաղաքները՝ կողմնակի աշխատանքի աղբիւր գտնելու:

Նրանք գնում են պանդխտութեան դէպի Անդրկասպեան երկիրը, Եւրոպական Ռուսաստան և նոյնիսկ արտասահման:

Համեմատաբար աւելի լաւ վիճակի մէջ է տափարակի այն ազգաբնակութիւնը, որը ապրում է ջրովի հողերի վրա: Այդտեղ հարուստ բնութիւնը աւելի բազմազան և աւելի բազմաքանակ արդիւնքներ է արտադրում, ապահովելով հողագործի տան կարիքները:

Այն ժամանակ, երբ լեռնաստաններները բուսացնում են միայն խոտաբոյսեր, հացաբոյսեր և բանջարաբոյսեր, ջրովի տափաստանները հնարաւորութիւն են տալիս արդիւնաբերելու բամբակ, ծխախոտ, խաղող, բրինձ, բազմատեսակ մրգեր, ընդեղէններ և ուրիշ արմատներ:

Անկասկած՝ լեռնական ժողովրդի տնտեսական դրութիւնը անհամեմատ աւելի ծանր է, քան տափարակի ժողովրդինը: Եւ մանաւանդ նա ծանր է հերկայումս, երբ իւրաքանչիւր գիւղացու վրա ընկնող հողաբաժինը օրէցօր աւելի ու աւելի փոքրանում է:

Եւ լեռնական ժողովուրդը սկսում է պանդխտել, տալով բանուորների մեծ թիւ թէ իր շրջակայքին և թէ հեռու արդիւնագործական կենտրոններին և քաղաքներին:

Սակայն մեր երկրում դեռ բոլոր տափաստանները չեն շահագործվում, դեռ մեծատարած տեղեր մնացել են ամայի և անմշակ վիճակի մէջ, դեռ սակաւահող ժողովրդի համար կան տեղեր, ուր նա կարող էր բնակութիւն հաստատել և իւր տնտեսութիւնն սկսել:

Կարող էր, այո, եթէ հոգատարութիւն լինէր յարմարեցնելու ազատ հողերը մշակութեան համար, մի հոգատարութիւն, որը պահանջում է կազմակերպված գործունէութիւն:

Թէ կուրի և թէ Արաքսի աւազաններում կան հողեր, որոնք կարող են ծառայել այդ նպատակին: Օրինակ՝ սկսած Թարթառից մինչև պարսկական սահմանը ձգված են մեծ տարածութեամբ հողեր՝ թէ մանաւոր անձերի և թէ պետութեան պատկանող, որոնք ներկայանում են իբրև հողային պաշարներ աշխատաւոր երկրագործների համար:

Այդ և դրանց նման հողերը կարող են գնվել թէ գիւղացիական բանկի միջոցով և թէ մասնաւոր պայմանաւորութիւններով: Այդ հողերի մի մեծ մասը կարելի է առուել և դարձնել արգաւանդ անդաստաններ, որոնք ապրուստ կը տան տասնեակ հազարաւոր աշխատաւորների:

Այլ ևս չէ կարելի յետաձգել այդպիսի կարևոր ձեռնարկութիւններ և հարստութիւններ:

Անհրաժեշտ է գրաղատ ազատ ձեռքերի համար գործադրութիւն գտնել այդ հողերի վրա և միևնոյն ժամանակ, անշուշտ, ձեռնարկել մի շարք միջոցների՝ բարձրացնելու նաև լեռնատնտեսների արդիւնաբերական ոյժը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 մարտի

Պետերբուրգ.—Պետական Դումայի մասնաժողովը ֆրակցիաների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ որոշեց առաջիկայում քննել շրջանային դէմստվոյի, բանուորական հարցի և մարտի 8-ի բիւջէտային կանոնների օրինագծերը:

Մարտի 28-ին Կայսրին բաղդ ունեցաւ ներկայանալ Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վատացին:

Սպոնսովի դրութիւնը անփոփոխ է:

Պաշտօնապէս հերքվում են այն տեղեկութիւնները, իբր ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կուտլերը հրաժարական է տալու:

Հարցապնդումների մասնաժողովը որոշեց ընդունել հետեւեալ հարցապնդումները. 1) այն բռնութիւնների մասին, որ Զէյնի ինգուշաւազակներին հետապնդող զօրամասը շարունակում է գործել տեղացի ազգաբնակութեան վրա, 2) Տէրսկի շրջանում աւազակութիւնները արմատախիլ անելու միջոցներ ձեռք առնելու մասին, 3) Տէրսկի շրջանի իշխանութեան ապօրինի գործողութիւնների մասին տեղացիների վերաբերութեամբ՝ Չէչիմ խանի խմբին կալանաւորելու միջոցներ ձեռք առնելու ժամանակ:

Պետական պաշտպանութեան մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որով նախահաշուից դուրս 14.700,666 ռուբլի է յատկացվում ծովային մինիստրութեան պարտքերը հատուցանելու:

Բիւջէտային մասնաժողովը ընդունեց այն գումարները, որոնք տրվելու են պետութեան պաշտպանութեան, Սև ծովի նաւատորմի համար:

Ի նկատի ունենալով, որ երրորդ Դումայի անդամների լիազօրութիւնները լրանալու են, ներքին գործերի մինիստրութիւնը հրահանգագրեց նահանգապետներին՝ միջոցներ ձեռք առնել իր ժամանակին մոցնելու 1912 թի նախահաշուի մէջ յատուկ գումարներ չորրորդ Դումայի ընտրութիւնները կատարելու համար:

Օդեսա.—Դումայի նիստում քաղաքագլուխը հաղորդեց, որ բաղդ ունեցաւ ներկայանալու Կայսրին և առցաւ ներկայանալու Մեծութեան արքայազնին Մեծութեան արքայազնի կողմից ամենահպատակ զգացմունքներ: Կայսրը բարեհաճեց հրամայել շնորհակալութիւն յայտնել Դումային: Քաղաքագլխի յայտնածը լսվեց յոտնկայս և ծածկվեց ուռաներով:

Մադրիդ.—Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը Տանժէրից հեռագիր ստացաւ, որ Ֆէցի մօտ տեղի ունեցած մի ճակատամարտում մագալան ջարդ կրեց:

Կանիլաս-դէ-Ացէյտունօ (Նահանգ Մալագա).—Ազգաբնակութեան մի մասը հանրապետութիւն հրատարակեց և յարձակվեց ժանդարմերիայի բնակարանների վրա: Վիրաւորված են 5 մարդ: Դէպքի տեղն ուղարկվեցին զօրքեր:

Վիէննա.—Շենբրունում ճաշելուց յետոյ, գերմանական կրօնպրինցը կնոջ հետ, սրտագին մեծ բարով ասելով կայսրին, մեկնեցին Պոտսդամ:

Պոտսդամ.—Եկաւ կրօնպրինցը կնոջ հետ:

(Լրագիրներից)

Վերջերս, ինչպէս արդէն հաղորդել է Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը, յանկարծամահ եղաւ անգլիական «Times» լրագրի հրատարակիչ և վերատեսուչ Մօրէրլի Բէլը:

Հանգուցեալը 25 տարի շարունակ զեկավար էր այդ թերթի:

Նախ քան այդ, նա երկար ժամանակ վարում էր վերոյիշեալ թերթի Եգիպտոսի թղթակցի պաշտօնը, որով և նա խոշոր դեր խաղաց դպրոցական անգլիացիների ձեռքով վերակազմելու գործում:

Վերջին հինգ տարվայ ընթացքում նա կանգնեց թերթի զեկավարութեան գլուխ Լօնդոնում և մեծ օգնութիւն ցոյց տուեց անգլիական հասարակութեան, կամ մղելով գրքերի հրատարակութիւնը մենաշնորհ դարձած հրատարակիչների դէմ:

Հիմնելով յայտնի «Times Book Club» (Թայմսի գրքերի ակումբ) ֆիրման, նա հնարաւորութիւն տուեց ընթերցող հասարակութեանը էժան գնով ձեռք բերել ժամանակակից հեղինակների աշխատասիրութիւնները, որը պատճառ դարձաւ, որ մեւս հրատարակիչներն ևս իջեցնեն գրքերի գները:

Մօրերլի Բէլը անկեղծ և ջերմագին կուսակից էր անպօռոռասական մերձեցման:

Պետական Դումայի և Խորհրդի անդամներին, երբ նրանք Լօնդոն այցելեցին, Բէլը ջերմ և սրտաբաց ընդունելութիւն ցոյց տուեց:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 մարտի

Պէկին.—Մանջուրական զօրաքանակի հրամանատար Ֆուդզին սպանվեց մի չարագործի ձեռքով: Զինական լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն, մարդասպանը յեղափոխական է և վերջերս է եկել Սինգապուրից: Հրամայված է խիստ քննութիւն կատարել և օրինակելի պատիժ տալ յանցագործին:

Ծօկիօ.—Զինական ոստիկանութեան և Մուկդէնի եպիսկոպոսական ոստիկանների միջև տեղի ունեցած ընդհարումը ստիպում է մամուլին ընդունել հակաեպիսկոպոսական տրամադրութիւն Մանջուրիայում:

«Կոկումինը» ասում է, որ ցանկալի է դիմել ազդելու ռուսական եղանակին:

Արտաքին գործերի մինիստրը ճաշ տուեց ի պատիւ ռուսաց դեսպանի:

Երէկվայ հրդեհը ամայացրեց 10 քառ. վերստ տարածութեան հրապարակը: Այրվեցին 6676 տներ, 9 տարակը: Այրվեցին 6676 տներ, 9 տարակը: Այրվեցին 6676 տներ, 9 տ

ընդհանուր հիւպատոս պ. Սերոբէ Սերոբեանի որդին, պ. Տիգրան Սերոբեան, կրտսեր նաւապետ կարգուած է Կոնուէյ անգլիական գրահաւորին մէջ և 14 անգլիացի նաւագի հրամանատար։ Անգլիական թերթի մը մէջ այս մասին աւելի ճիշտ տեղեկութիւններ կը գտնեմ։ Կոնուէյ ծովակալութեան նաւ մըն է, և 230-ի մօտ ծովային ուսանողներու մէջէն 20-ը միայն արժանացած են կրտսեր նաւապետ կարգուելու, որպէսզի փորձառութիւն ստանան՝ ապագային մէջ սպայ ըլլալու։ Ասոնցմէ մին եղած է յիշեալ հայ պատանին, որ տարեկան 14 նաւագի կը հրամայէ։ Կոնուէյ յունիսին ճամբայ պիտի ելնէ երեք տարուան մէջ աշխարհի շրջանն ընելու համար, որմէ յետոյ նոր քննութիւն տեղի պիտի ունենայ։ Եթէ պ. Տիգրան Սերոբեան յաջողի այս քննութեան մէջ ալ, փոխ-տեղական ատենաթան պիտի ստանայ 19-ամեայ հասակին մէջ և անգլիական նաւատորմին առաջին հայ ազան պիտի հանդիսանայ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Մարտի 27-ին կայացաւ Հայուհեաց Բարեգործական Ընկ. դահլիճում Որբախնամ Ընկ. տարեկան ընդհանուր ժողովը մասնակցութեամբ 63 անդամների։

Ժողովը կառավարելու համար ընտրվեց նախագահ տ. Ցարութիւնեանց, իսկ քարտուղար օր. Ղալաչեան։ Նախագահը նախ քան օրակարգի հարցերով զբաղվելը՝ յայտնեց ժողովականներին Ընկերութեան վարչութեան անդամուհի կոյս Էնֆիաճեանի մահվան մասին և խնդրեց յարգել նրա յիշատակը ոտքի կանգնելով, որը և ժողովը ուրախութեամբ կատարեց։ Այնուհետև կարդացվեցին 1910 թ. ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը, նոյն թուականի հաշիւը և այն մասնաժողովի զեկուցումը, որին ընդհանուր ժողովը յանձնարարել էր մի մանրամասն զեկուցումն պատրաստել ներկայ ընդհանուր ժողովի համար այն մասին, թէ ինչ պայմաններով կարելի է վճարովի որբեր ընդունել Որբանոցում, վերջինիս թէ նիւթական միջոցները բարելաւելու համար և թէ բաւարարութիւն տալու այն բազմաթիւ դիմումներին որբերի խնամակալների կողմից, որոնք միշտ ուղղվում են վարչութեանը՝ խնդրելով վարձով ընդունել պահելու իրանց որբերին։ Արձանագրութիւնը հաստատվեց, իսկ մասնաժողովի այդ զեկուցումը ընդունվեց անփոփոխ. սակայն նրա գործադրումը յետաձգվեց մինչև կանոնագրութեան մէջ այդ կէտի մտցնելը, իսկ այդ՝ տեղի կունենայ

Կարդացվեց նոյնպէս Ընկերութեան 1910 թ. գործունէութեան մասին զեկուցումը, որից քաղում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Վարչութիւնը տարվայ ընթացքում քանիցս թէ բերանացի և թէ գրաւոր կերպով դիմել է որբերի ազգականներին և բարեկամներին, խնդրելով որ, եթէ հնարաւոր է, վերցնեն որբերին կամ օգնեն նիւթապէս, որպէս զի այդպիսով կարելի լինի խնայել բազմաթիւ ուրիշ անճար որբերի, բայց այդ դիմումները մնացել են միշտ անհետևանք։

Որբանոցում 1910 թ. պատսպարվել են 22 որբեր, որոնցից իւրաքանչիւրի վրա ծախք է եղել 13 ր.։ Նրանք բոլորն էլ յաճախել են քաղաքի զանազան ուսումնարանները, ուր գրեթէ բոլորն էլ ցոյց են տուել զովելի առաջադիմութիւն։ Զանազան հանգամանքների պատճառով, մանաւանդ խօլերայի վտանգը աչքի առաջ ունենալով, որբերը տարվել են Պրիուա կոչված ամառանոցը. վարչութեան հոգսերից մէկն էլ եղել է սեփական շինութիւն ունենալը, որպէսզի կարելի լինի ազատվել այն զժուար կացութիւնից, որի մէջ է ընկնում Ընկերութիւնը ամեն անգամ, երբ հարկաւոր է լինում նոր բնակարան վարձել։ Ամենքը խորշում են բնակարան տալ Որբանոցին, որովհետև երեխաների համար է. իսկ եթէ տալիս էլ են, այդ դէպքում պահանջում են կրկնակի վարձ։ Ընդհանուր ժողովը համակրութեամբ վերաբերվելով վարչութեան առաջարկին՝ ընտրեց մի մասնաժողով, բաղկացած տ. Միլեանից, պ. պ. գնդապետ Սուրէնեանից, Մ. Պետրոսեանից, Ա. Դաւթեանից և Սուլխանեանից, լիազօրութիւն տալով նրան՝ հրաւիրելու և կոզմնակի ձեռնհաս անձանց՝ միասին խորհելու, թէ ինչ միջոցներով կարելի է գլուխ բերել այդ համակրելի միտքը։ Ահա մի համակրելի և փոխեմ գործ, որի վրա ենք հրաւիրում բարեգործ հայերի ուշադրութիւնը։ Վարչութիւնը տարվայ ընթացքում կազմակերպել է մի զբօսանք և աջողեցրել է ներկայացում, որոնցից զուտ արդիւնք է ունեցել 1,178 ր. 22 կ., նուիրատուութիւններ են եղել 1,160 ր. 40 կ.։ Բացի դրամով նուիրատուութիւններից եղել են նմանապէս և նուէրներ զանազան իրերով, ինչպէս օրինակ՝ թէյ, շաքար, գրքեր, հագուստեղէններ, մահճակալներ, տպիտակեղէններ, խաղալիքներ, մրգեղէն և այլն և այլն։ Վարչութիւնը յայտնել է իր ցաւակցութիւնը սրբազան տեղակալին՝ Վեհափառ Կաթողիկոսի մահվան առիթով։

Վարչութիւնը 1910 թ. ընթացքում ունեցել է վարչական 40 նիստ և բացի դրանից մի քանի խառն ժողովներ։ Որբանոցի երեխաներին՝ զուարճութիւն պատճառելու համար տարել են ցերկ, սինեմատոգրաֆ և տարքել են տօնածառ։ Ի վերջոյ վարչութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը այն բոլոր անձանց, որոնք իրանց բուռն մասնակցութեամբ աջակցել են Որբանոցի թէ բարոյական, թէ նիւթական առաջադիմութեան և թէ ֆիզիկական առողջութեան։

Ապա կարդացվեցին 1910 թ. հաշիւը և ներկայ թուականի նախահաշիւը, որոնք հաստատվեցին անփոփոխ։ 1910 թ. մուտք եղել է 4460. 35 կ., իսկ ծախք՝ 3576 ր. Նախահաշիւով մուտք ստացվում է 3892 բուբլի և նոյնքան էլ ծախք։

Ի վերջոյ կատարվեցին ընտրութիւններ։ Նախկին կազմը, իր գովելի և եռանդուն գործունէութեան համար, վերընտրվեց միաձայն, սակայն չը նայած ընդհանուր ժողովի այդպիսի գնահատելի վերաբերմունքին՝ սակայն էր միանդամայն յարգելի պատճառներով հրաժարվել վարչութեան անդամութիւնից տ. Կ. Դաւթեանը։ Այդպիսով ընտրութիւն կատարեց ընդհանուր ժողովը տիկնոջ և հանդուցեալ կոյս Էնֆիաճեանի համար։ Ընտրվեցին տ. տ. Եղիսաբէթ Սարգիսեան և Շարբաբչեան, իսկ փոխանդամուհիներ՝ տ. տ. Գէորգեան, Գասպարեան և Խունոնց։ Կրկին միաձայն վերընտրվեցին վերատուչող յանձնաժողովի նախկին անդամուհիները։ Ժողովը վերջացաւ ժամը 3½-ին։

Հանդիսական

ԱԲՐԱՀԱՄ ԵՐԷՑՓՈԽԵԱՆ

—

Մարտի 29-ին, երեքշաբթի, ցերեկվայ ժամը 4-ին, սրտի պայթումից յանկարծամահ եղաւ Թիֆլիս քաղաքի երկրորդ մասի հաշտարար դատաւոր Աբրահամ Գ. Երէցփոխեանը։ Այդ օրը առաւ. ժամը 10-ից մինչև 3-ը դատարանում քննելով և վճռելով դանազան գործեր, Երէցփոխեանը վերադառնում է տուն՝ ճաշելու։ Հանելով իր ընակարանը, նա հէնց տան առաջին ընկնում է և իսկոյն մահանում։

Հանգուցեալը մի վերին ատիճանի բարեխիղճ, գործունեայ պաշտօնեայ էր և բարի մարդ և վայելում էր մեծ յարգանք հասարակութեան զանազան խաւերի մէջ։ Նա մօտ 65 տարեկան էր։ Հանգուցեալը մի քանի տարի վարել է Ցոլմանեան դպրոցի հոգաբարձութեան անդամի պաշտօնը, եղել է անդամ Բարեգ. Ընկ. խորհրդի և առհասարակ մասնակցում էր ուրախութեամբ ազգային և հասարակական գործերին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Արշակունի խահանայի գործի բննութիւնը

Գօրի, 24 մարտի

Ժամանակաւոր թեմական կառավարչի կարգադրութեամբ երէկ, մարտի 23-ին, Գօրի եկաւ կոնսիստորիայի անդամ Զաքարիա քահանայ Զարդեղեանը, ինչպէս երևում է, տէր-Մկրտիչ Սրշակունու գործը քննելու համար։ Այս գործի էութիւնը ընթերցողները արդէն կարդացել են «Մշակի» № 55-ում։ Մեծայոյս ենք, որ տէր-հայրը, լաւ հասկանալով քննիչի պատասխանատու դերը, կանի անկողմնապահ և անաչառ քննութիւն այս գործի վերաբերեալ։ Գօրու հայ հասարակութիւնը անհամբեր սպասում է այս քննութեան հետևանքին. եթէ տէր-հօր քննութիւնն էլ այդպիսի հետևանք կունենայ, ինչպիսի հետևանք ունեցաւ անցեալ տարվայ մայիսին սուրբ Սահակեանոս հնաշէն եկեղեցու երէցփոխ Մեչիտեանցի առած զեղծումների քննութիւնը, որի հետևանքին մինչև օրս էլ սպասում է Գօրու հայ հասարակութիւնը և երէցփոխն էլ փառաւոր կերպով շարունակում է իր պաշտօնը, այն ժամանակ էլ ինչու են ի զուր ժամանակ ... համար և աւելորդ փողը ծախսում եկեղեցիների հաշուին։ Չը գիտենք թէ արդեօք հայը քննիչը պիտի քննէ տեղու քահանաների, ժողովրդի և հոգևոր կառավարութեան լսածված գործերն էլ թէ միայն Արշակունու գործի համար է եկել։ Այնուամենայնիւ լաւ կը լինէր, եթէ հայր Զարդեղեանը, ինչպէս կոնսիստորիայի անդամ, մի քանի օր աւելորդ մնար այստեղ և աչքի անցկացնէր տեղու հոգևոր կառավարութեան երեսի վրա մնացած գործերը և դրանով հանդստացնէր հայ հասարակութեան յուզված մտքերը։

Մեսրոպը Մաթեոսեան

—

Մեր արտացու բարեկամները

Դաթարեան հանքերը, 14 մարտի

1903 թուից, այսինքն այն օրվանից, երբ սկսեց զարգանալ շահագործումը հանքային հողերի, երբ ամեն մի հանքատէր՝ խելացորութեան հասած ուրախութեամբ՝ հրճվում էր, տեսնելով իր ձեռնարկութեան շահաւէտութիւնը,—այդ աջողութեան բաղէին էր, որ նա, անհրաժեշտ համարեց ունենալ հանքերում պօստային բաժանմունք, վերցնելով իր վրա նրա պահպանութեան տարեկան բիւջէն՝ 4,000 ր. մօտաւորապէս։

Գիշերիկ և գովելի ձեռնարկութիւն. նա ազատեց խեղճ գիւղացուն 80 վերստ ճանապարհ գնալուց իր նամակը կամ մի քանի մանէթ փողը ստանալու կամ ուղարկելու ծանրութիւնից, և այն էլ այնպիսի վտանգաւոր ճանապարհով, ինչպիսին է Դափան-Գօրիս, ուր մենակ գնալը, և այն էլ մի քանի մանէթով, քաջութիւն է համարվում։ Լաւի, գեղեցկի կիսանքը միշտ կարճ է լինում։ Ինչպէս միշտ և ամեն տեղ, այստեղ ևս այդ գեղեցկի, այդ օգտակարի վախճանը շուտ եկաւ։ Մինչև անցեալ նոյեմբերը ամիսը պօստային բաժանմունքը գործում էր։ Նոյեմբերին հանքատէրերը հրաժարվեցին վճարել պօստին ուղեկցող սարժենիկների վարձը—տարեկան մօտաւորապէս 1800 ր.—և խնդրագրով դիմեցին Գանձակի նահանգապետին, որ գանձարանը իր վրա առնի պօստի բոլոր ծախսը։ Նահանգապետը հիմնվելով այն բանի վրա, որ պօստը գլխաւորապէս ծառայում է հանքատէրերին, նրանց տարեկան մեծ շրջանառութեանը, մերժեց նրանց խնդիրը, և պօստային գլխաւոր վարչութիւնը արգիլեց մեր պօստային բաժանմունքին գրամների և արժէքաւոր փաթեթների փոխադրումը։ Դարձեալ առաջվայ դժուարութիւնները, դարձեալ գիւղացին մեծ ճանապարհներ կարելով՝ երկուսերեք օրով պիտի գնայ Գօրիս իր պանդուխտի, տասնեակ տարիներ Բագուում աշխատող եղբօր կամ տղի 15—20 ր. ստանալու, որից 5 բուբլի ճանապարհի ծախս, մնում է 10—15 ր., որի անվտանգ տուն հասցնելը և նրա պատճառով իր կեսնքին սպառնացող վտանգի մտածմունքը մաշում է ճանապարհին իրան, իսկ տանը՝ աչքը ճանփին մնալած ընտանիքին։

Էլ չեմ ասում այն մի շարք դժուարութիւնները, որ իրանք հանքատէրերն են կրում իրանց արած քայլի պատճառով։ այդ արդէն իրանց գործն է։

Արաքս

—

Նորութիւններ Սղնախի կեանքից

Սղնախ, 28 մարտի

Սղնախի վանքը Սղնախում ունի ընդարձակ հողեր։ Քաղաքի հանարեա քառորդ մասը պատկանում է այդ վանքին։ Տնատէրերը, որոնք կառուցած ունեն շինութիւններ վանքապատկան հողի վրա, վճարում են պատկան, քաղաքային և վանական տուրքեր, սակայն վերջերս դադարել էին հարկ տալ վանքին։ Այս պատճառով վանական վարչութեան կառավարիչը դատ է սկսել տնատէրերի դէմ, դատարանով հանձնելով վերցնել շինութիւնները։ Հարցը շատ լուրջ է և հետաքրքրական է, որ վանքը տանի, և տնատէրերը դարձեալ կը տուրք վանքին։

Քաղաքային դպրոցին կից ծրագրված բանալ արհեստաւորաց բաժանմունք։ Այս նպատակով հաշտարար մի ջնորդ Զօրջանեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ երեկոյթ։

Վարդան Միրզոյեան ցանկութիւն յայտնել կառուցել ս. Կարապետ մայր եկեղեցու բակում երկու փոքրիկ սենեակ յատկացնելով իր միջոցներից 300 ր. համար։ Նիւթը վերցնելու է ուսումնարանական աւերակներից։

Շիրակի դաշտում տեղի է ունեցել խարների և զառների կոտորած։ Խաշները ... մեծ են կրել։

N. N.

—

Թաքիսցիների դիմումը հայերին

Ասիաբադ, 18 մարտի

Տեղիս բարիսաների դպրոցի կողմից առաջարկ է եղել հայոց ծխական դպրոցի մի երեկոյթ կազմակերպել, միացած ոյ... բով, երկու դպրոցների օգտին։ Ուսուցչ... կան խումբն ու հոգաբարձական կազ... իրանց պատրաստակամութիւնն են յայտն... այդ ուրախալի առաջարկի առիթով, ... գալիս է ամրացնելու երկու հարևան ազգ... երի եղբայրական կապը։ Նման գրական-զ... զարուեստական երեկոները ոչ միայն նպաստում են դրացի ժողովուրդների մերձեցման գործին, այլ և բարոյական ու կրթական նշանակութեան հետ միասին բարերարաղդեցութիւն են ունենալու դպրոցների նիւթական կացութեան վրա։ Ողջունել կարելի է երկու դպրոցների գնահատելի ձեռնարկութիւնը։

Գահ.

ԹՇՈՒԱՌ ԳԻՒՂ

—

Վերին-Շէն, 27 մարտի

Սա երկրորդ անգամն է, որ յիշեալ վերնագրով և միևնոյն գիւղի վերաբերեալ նրա տարակիրում է «Մշակի» էջերում։ Այդ գիւղը Գանձակ գաւառի՝ Ղարաչայում գտնվող Ենգիքենդը կամ Նորաշէնն է, որին ասում են նաև «Մելիքդաշէն»։ Գիւղը բաղկացած է 80—90 ծխից, որոնց մի մասը աղքատութեան պատճառով օտարութեան ցուպը ձեռք առնելով ապաստան է գտել իր հայրենի ծննդավայրից հեռու տեղերում և այնտեղից ապրուստ է հայթայթում։ Գիւղի ծխերի մի որոշ մասն էլ չունի աշխատանքի ձեռքեր, այլ այրի կանայք են որբերով շրջապատված...։ Կան և այնպիսի տներ, որոնք բոլորովին փչացած են համարվում, չը կայ մէկը, որ իր հայրենի օջախի ծուխը ծխող, վառ պահող հանդիսանայ։ Դ... է պատճառը, որ այդքան խղճուկ այդ անբաղդ գիւղը։ Երբ գիւղացին չունի վարելահողեր՝ պարապվելու հողագործութեամբ, երբ նա չունի արօտատեղիներ խոտահարելու, մարգագետիններ՝ պարապվելու անասնապահութեամբ և վերջապէս երբ նա զոնէ իրաւունք չունի մօտակայ անտառից օգտվելու՝ այրելու փայտով, նա էլ ինչպէս ապրի, ասացէք խնդրեմ...։ Թէկուզ նա ունի մինիմալ վարելահողեր, քիչ ու միչ այդիների հետ, բայց դրանց լինել կամ չը լինելը ոչ մի հաշիւ չէ, որովհետև ... Թեան պատճառով, յիշատակարանների շատ շատերը բոլորովին հնանում են ու կործանվում. բացի դրանից, միջոցների այս պակասութիւնը բերում է իր հետ մեծ անբարոյութիւն ու ջղայնութիւն պեղումների աշխատանքների մէջ, խանգարելով տեղական ու բարդ աշխատանքները։

Սակայն, շնորհիւ հաղորդիւտ եռանդի Ն. Ե. Մառի, որ սկսած 1904-ից, առաջվայ ամիսներն անց է կացրել Անիում, պեղումները բերել են շատ նշանաւոր հետևանքներ։ Բազմաթիւ արձաններ ու տարբեր իրեր, որոնք գտնվել են պեղումներ անելիս, թոյլ են տալիս վերականգնել հետաքրքրական մի տեսարան՝ մինչև մոնղոլական մասնամասները։

Պրոֆ. Մառը՝ բանաւորի հագուստով ու կիրված դէմքով՝ հանդիպեց մեզ շատ քաղաքավարի։ Թէյ խմելիս, իր արածից տարված մարդու պէս, գնում է առջևներս վերջին պեղումների հետևանքները։ Հէնց նոր գտնվել է X դարի Ջրաբաշխական հետաքրքրաքրքրական մի սիստեմ, որ բաղկացած է կաւի խողովակներում տեղաւորված երկաթէ խողովակներից։

Արագ վրա է հասնում երեկոն. դեռ ժամը 7-ը չը կայ, արդէն նիստելիօրէն սկսում է մթնել։

Մենք պատում ենք աւերակների շուրջը՝ հանուր տպաւորութիւն ստանալու նպատակով, աւելի մանրամասն զննելը յետաձգելով հետևեալ օրվան։ Պրոֆ. Մառի տնակից մենք ուղղվում ենք դէպ մի բարձր շէնք՝ մինարէթով ծածկված. սա X դարի շէնք էր երևի՝ մաքսատուն է, որ յետոյ դարձել են մզկիթ (XIII դարի սկզբում)։ Աշտարակի ծայրին գտնվում է արաբական մի գրուածք, որ արդէնում է ուղղեր ծախել մզկիթի մօտ։ Անցնում ենք նոր պեղված փողոցի միջով, որի երկու կողմից բարձրանում են պատերի մնացորդները։ Անցնելով անցեալի այս աւերակներով, մարդ զգում է նոյն յուզմունքը, որ առաջ է բերում Պոմպէյի այցելութիւնը։

Շտապ տնտղելով մզկիթում գտնված ժամանակաւոր թանգարանը՝ ցուցումներով

Ջարմանալի զգացում է պաշարում մարդու, տեսնելով մնացորդները այս կուլտուրի, որ գտնվելիս է եղել կատարեալ ծաղկման մէջ այն ժամանակ, երբ սլավեանների միջև իշխում էր ցեղային կազմը՝ բնական տնտեսութեամբ, և նոր էին երևան գալիս պետականութեան սաղմնային նշոյլները, իսկ վելիկոռուսեան հարթավայրը դեռ ևս ծածկված էր անանցանելի անտառներով։ Արդէն այն ժամանակ խորհրդաւոր Կողքիսի լեռներում ծաղկում էր շատ ինքնատիպ կուլտուրա, որ լաւ զարգացած էր տեղական արդիւնաբերութեամբ և փոխանակութեամբ՝ միաժամանակ և բարձր արուեստագիտական և ճաշակագիտական հասկացողութեամբ։

Ճարտարապետական անագին շէնքերի, այն է՝ եկեղեցիների, պալատների, միջնաբերդի, բաղանիքների, քաղաքի պարիսպների ու կամուրջների մնացորդները, այս բոլորը ապացուցանում են այն, որ այստեղ գանվելիս է եղել մի բազմամարդ քաղաք։

Մի քանիսի ասածներին նայելով՝ արդէն XI դարում Անիում եղել է 100 հազար բնակիչ։ Գրուածքների մէջ պահպանված են ամբողջ շարք փողոցների, շուկաների ու կամուրջների հին անունները։ XI դարը հայ մայրաքաղաքի ծաղկման շրջանն է եղել՝ այն ժամանակ, երբ իշխում էին Բագրատունիները, որոնք Անին ընտրել էին իրանց աթոռանիստ։

Բայց, աւաղ, ծաղկման շրջանը եղել է շատ կարճատև. հայկական Պալմիրայի համար ապագան պատրաստում էր ծանր փորձութիւններ. յարձակումների ամբողջ մի ձեռն հիւս սահում է այդ լեռների վրայով՝ ոռնատակ տալով, կոտրատելով ու գետնին հաւասարեցնելով կուլտուրայի այն ծիլերը, որ այնպիսի անխոնջ եռանդով, այնքան հաղագիւտ համբերութեամբ տնկում էր բազմափորձ հայ ժողովուրդը։

*Առաջ բիւզանդացիք, Կոնստանդին Մօնոմախոսի օրով, յետոյ սելջուկներն ու քիւրդերը՝ մէկը միւսի ետևից իշխում են հարուստ հայ մայրաքաղաքի վրա։ XII դարում, Անիին տիրապետելու համար, կռիւ է մղվում պարսիկների ու վրացիների միջև, որոնց առաջնորդում էին ակնառուոր թամարյան զօրավարները**)։

1239-ին Անին նուաճեցին ու կործանեցին մոնգոլները, իսկ 1319-ին, զօրեղ երկրաշարժը լրացրեց յարձակումների պակասը և երկար ժամանակով գետնի տակ թողեց արևելեան Պալմիրան։ Դրանից յետոյ փառահեղ մայրաքաղաքի տեղ առաջ եկաւ մի խղճուկ գիւղ, որի բնակիչներն օգտվում էին պալատների ու եկեղեցիների քարերից՝ շինելու աղքատիկ խրճիթներ, որոնց աւերակները բարձրացել են հին շէնքերի մնացորդների վրա։

Կամաց-կամաց այս խրճիթները մնացին անտէր, և Անին մոռացվեց երկար ժամանակ, մինչև XIX դարում աւերակները դարձրին իրանց վրա ուշքը հնագէտների, որոնք նկարեցին քաղաքի պլանը և նկարագրեցին մնացորդ յիշատակները։

Բայց Անիի պատմութեան գլխաւոր ժամանակաշրջանն սկսվում է այն ժամանակից, երբ սկսեց պեղումներ անել՝ արևելեան պատմութեան հմուտ ու եռանդոտ պրոֆ. Ն. Ե. Մառը։ 1892-ից նրա զեկավարութեամբ սկսված պեղումները վերատեղծեցին ամբողջ պատմական մի կուլտուրա, որ, իր ինքնուրոյնութեամբ, պակաս շահագրգռում չէ առաջ բերում, քան Պոմպէյի կուլտուրա։ Այս կողմից Անիի պեղումները առաջ են բերում ոչ միայն տեղական շահագրգռում՝ Կովկասի համար, այլ և միաժամանակ ունեն չափազանց մեծ նշանակութիւն՝ պետական ու գիտական տեսակէտներից, առաջ բերելով մի փառաւոր շկոլա՝ կրթելու պրակտիկանա-հնագէտներ և հանդիսանալով, այսպէս ասած, նոր մեթոդների աշխատանոց։ Այս պատճառով շատ ցաւալի է, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը չընդունեց մինչև հիմա պեղումների հասարակական նշանակութիւնը և բաց չը թողեց մի մշտական գումար՝ այդ գործն առաջ տանելու, թողնելով ամբողջ գործը մասնական ձեռնարկութեան։ Այն ինչ, միջոցների պակասութեան պատճառով, յիշատակարանների շատ շատերը բոլորովին հնանում են ու կործանվում. բացի դրանից, միջոցների այս պակասութիւնը բերում է իր հետ մեծ անբարոյութիւն ու ջղայնութիւն պեղումների աշխատանքների մէջ, խանգարելով տեղական ու բարդ աշխատանքները։

Սակայն, շնորհիւ հաղորդիւտ եռանդի Ն. Ե. Մառի, որ սկսած 1904-ից, առաջվայ ամիսներն անց է կացրել Անիում, պեղումները բերել են շատ նշանաւոր հետևանքներ։ Բազմաթիւ արձաններ ու տարբեր իրեր, որոնք գտնվել են պեղումներ անելիս, թոյլ են տալիս վերականգնել հետաքրքրական մի տեսարան՝ մինչև մտերմական մանրամասները։

Պրոֆ. Մառը՝ բանաւորի հագուստով ու կիրված դէմքով՝ հանդիպեց մեզ շատ քաղաքավարի։ Թէյ խմելիս, իր արածից տարված մարդու պէս, գնում է առջևներս վերջին պեղումների հետևանքները։ Հէնց նոր գտնվել է X դարի Ջրաբաշխական հետաքրքրաքրքրական մի սիստեմ, որ բաղկացած է կաւի խողովակներում տեղաւորված երկաթէ խողովակներից։

Արագ վրա է հասնում երեկոն. դեռ ժամը 7-ը չը կայ, արդէն նիստելիօրէն սկսում է մթնել։

Մենք պատում ենք աւերակների շուրջը՝ հանուր տպաւորութիւն ստանալու նպատակով, աւելի մանրամասն զննելը յետաձգելով հետևեալ օրվան։ Պրոֆ. Մառի տնակից մենք ուղղվում ենք դէպ մի բարձր շէնք՝ մինարէթով ծածկված. սա X դարի շէնք էր երևի՝ մաքսատուն է, որ յետոյ դարձել են մզկիթ (XIII դարի սկզբում)։ Աշտարակի ծայրին գտնվում է արաբական մի գրուածք, որ արդէնում է ուղղեր ծախել մզկիթի մօտ։ Անցնում ենք նոր պեղված փողոցի միջով, որի երկու կողմից բարձրանում են պատերի մնացորդները։ Անցնելով անցեալի այս աւերակներով, մարդ զգում է նոյն յուզմունքը, որ առաջ է բերում Պոմպէյի այցելութիւնը։

Շտապ տնտղելով մզկիթում գտնված ժամանակաւոր թանգարանը՝ ցուցումներով

**) Գրանսերէնի ուսուցիչ Լազարեան ճեմարանում։*

Թարգմ.

**) Դրանց սերունդն է համարվում իշխան Արղութեան-երկայնաթաղուկի տոհմը։*

դրանց տէրերի միակ գործն է մշակութիւնը. դրանց տէրերը դեռ ձմեռ չը դառած՝ չուալը ուսովը գցած դնում դուռ կընկնեն հաց աղերսելու, հաց ձեռք բերելու տենչով։ Չը կան բարի մարդիկ, որոնք ձեռք չով։ Չը կան բարի մարդիկ, որոնք ձեռք բերէին վարելահողեր այդ խեղճերի համար, որոնք այնուհետև կը դառնային և հացաբերէին..., և տարիների ընթացքում վճարեին տէրերը։ Նրանցից ոչ հեռու «Ղարզերի տէրեր։ Նրանց մեծ կալուածք կայ, ուրանդ» անունով մի մեծ կալուածք կայ, ուրանդ» անունով մի մեծ կալուածք կայ, ուրանդ» անունով մի

մարի բոլոր արձանագրութիւնները մանր վարկի մասին։

◆ Կովկասում շերամապահութիւնը զարգացնելու նպատակով երկր. գլխ. կառավարչի կովկ. լիազօրը թոյլ տուեց կովկասեան շերամապահական կայարանին բաժանել ազգաբնակութեան մէջ ձրիաբար 600 մսխալ շերամի սերմ։

◆ Ներախեան գպրոցի նոր շինութեան աշխատանքները, տաք օրերն ընկնելուց յետոյ, դարձեալ վերսկսվեցին։

◆ Կախէթիա մեկնեց այն ինժեներների խումբը, որոնք կառաբելու են Կախէթիայի երկաթուղու նախնական հետախուզական աշխատանքները։

◆ Լուրերին նայած, Կախէթիայի երկաթուղու կառուցման գործը յանձնվելու է ինժեներ Բալիբօրսկիին։

◆ Կախէթիայի երկաթուղու առիթով նախագծված է ընդլայնել Նաւթլուղում երկաթուղային կայարանը։

◆ Թիֆլիսի քաղ. վարչութիւնը, ստանալով զուտայի սանիցիան, համաձայն կովկասեան ուսումնարանական շրջանի տղաքաղաքների խնդրքի, յատկացրեց 2 դեսեատին հողաբաժին արդիւնաբերական-տեխնիկական վարժարանի համար։

◆ Մեզ խնդրում են տալ հետևեալը. «Այսօր, Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան դահլիճում կայանալու է գրական-երաժշտական երեկոյթ հետաքրքրական ծրագրով. գրական բաժինը նուիրված է լինելու Շերվանզադէի ստեղծագործութեան. այդ մասին կը խօսի պ. Հ. Յովհաննիսեանը, իսկ երաժշտական մասում մասնակցում են արտասահմանից նոր եկած յայտնի ջութակահար Դոմբրովսկին, երգչուհիներ՝ Կովալէի, որ ի միջի այլոց երգելու է և հայերէն «Մի լար բլբուլ իմ», Մինկեվիչ, Աֆրիկեան, Դոլինա, Մելիքեան, երգիչներ՝ Շամբի և Ալիսովսկի, կարտասանի ոտանաւորներ պ. Բաթանակեան, իսկ պ. Մամիկոնեան կերգէ կուպլէտներ։ Համերգից յետոյ տեղի կունենան պարեր։ Մուտքը պէտք է յատկացվի գաւառական նոր բացվելիք ժողովրդական տան և գրադարանի օգտին։ Տոմսակները ծախվում են Ընկերութեան գրասենեակում. վճարն է 1 ր.։ Սկիզբը ճիշդ ժամ 8½-ին»։

◆ Մեզ խնդրում են յայտնել, որ «Allianse Erançaise»-ի այսօրվայ երեկոյթը յետաձգված է։

◆ Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը, մարտի 29-ին, դերիժեօր Պալիեվի բենեֆիսին կայանալու էր օպերային ներկայացում։ Սակայն դերակատարներից մինի մօտիկ ազգականի մահը պատճառ դարձաւ ներկայացումը յետաձգելու ապրիլի 18—19-ին։

◆ Այսօր հասարակական կլուբում կը ներկայացվի Ա. Չեխովի «Դեադա Վանիա» հետաքրքրական պիէսը տեղական կլուբների և ժողովրդական Տան սիրողների մասնակցութեամբ։ Ներկայացումը երկրորդ անգամ է դրվում հասարակութեան խնդրանքը։

◆ Ցիշեցնում ենք, որ Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը հայ թատերասէրների ներկայացումը այսօր է։

◆ Վաղը Երաժշտական Ընկերութեան դահլիճում տեղի կունենայ ջութակահար Ա. Դոմբրովսկիի համերգը։

◆ Այսօր կը կայանայ երաժշտական դպրոցի աշակերտական վերջին երեկոյթը յօգուտ դպրոցի աղքատ սաների։

◆ Վաղը Ժողովրդական Տանը առաջին անգամ ռուսերէն կը ներկայացվի «Степной богатырь»։

◆ Արտասահմանեան մի ֆիրմա շատ ձեռնտու պայմաններով առաջարկում է քաղ. վարչութեանը քարել ամեն տեսակ քարերով քաղաքի հրապարակները և փողոցները։

◆ Բազուի քաղաքային դումայի նոր ձայնաւորների համար առաջարկված են քուէարկվելու ընդամենը 204 հոգի, որոնցից ահա ին մեծամասնութիւնը թուրքեր են։ Հայերի թիւն է ընդամենը 45։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Н. Марръ. Еще о словѣ „Челеби“. С.-Петербургъ, 1911 г. մեծադիր, 53 երես։

Ն. Մարրի ներկայ աշխատութիւնը մի հետաքրքրական գործ է, որի մէջ զուգընթաց շշոփված են բազմաթիւ խնդիրներ։

Աշխատութեան հիմնակէտը «չելեբի» բառի ստուգաբանութիւնն է և ծագումը։

Իսկ այդ հիմնակէտը պարզաբանելու ջանքերը ստիպել են հեղինակին շրջադայութիւններ անել դէպի այն բոլոր ազգագրական և պատմական խաւերը, որոնք կարող էին ազդած լինել կենտրօնական խնդրի վրա։

Մարրը մանրամասնօրէն կանգ է առնում քիւրդ տարրի էութեան վրա և աշխատում է պարզել նրա ազգագրական բովանդակութիւնը։ Նրա կարծիքով քիւրդը մնացորդ է հին բնիկներից մէկի, որը ենթարկվել է փոփոխութիւնների լեզուի կողմից, բայց իր կենցաղի և հաւատալիքների մէջ դեռ պահպանել է շատ հետաքրքրական բաներ իր հնութիւնից։ Մասնաւորապէս նա առանձին ուշադրութիւն է նուիրում եզիդիներին, տեսնելով նրանց մէջ հնագոյն քիւրդութեան բնորոշ հետքերի ապացոյցներ։

Մարրը վերլուծում է «չելեբի» բառը թէ ըստ իր բաղադրեալ նշանակութեան և թէ լեզուաբանական այլահնչման։

Այդ ճառը ունենալով շատ վսեմ ծագում և լինելով նոյնանիշ Աստուած բառին, ժամանակի ընթացքում փոխել է իր նշանակութիւնը և ստացել առօրեայ խօսակցութեան մէջ հասարակ էութեան արտայայտութիւն։

Լեզուագիտական տեսակէտով Մարրը մերձեցնում է նրան յարեթական «կերեր» բառին, որից առաջ է եկել և հայկական «կերպ» բառը։

Մանրամասնութիւններով հետաքրքրվողը կարող է ծանօթանալ գրքոյկի հետ, որի ընթերցանութիւնը յանձնարարում ենք։

Անցողակի՝ Մարրը մի ենթադրութիւն է անում իր ներկայ աշխատութեան մէջ քիւրդերի և վրացիների ազգակցութեան մասին հնագոյն դարերում։ Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 31 մարտի

Աստ. Երիցեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսնող «Խաթարալա» թերթի վերջին №-ում «Գիւղատնտեսական դպրոց» վերնագրի տակ դուրս եկաւ մի նկար, որը ներկայացնում է մի քանի քակներ՝ վրա գրած 250,000, 20,000, 40,000, իսկ քակների շուրջ հաւաքվել են մի շարք գազաններ և կենդանիներ՝ գայլ, աղուէս, խոզ, ոչխար, արջ և այլն և այլն։ Այդ նկարի ներքին իմաստը ինձ համար մնաց չը պարզված, ուստի սրանով խնդրում եմ խմբագիր Ա. Երիցեանին, որ նա հրապարակ գայ և պարզ, շիտակ, ողջ հասարակութեանը հասկանալի լեզուով ասի՝ ինչ է ուզեցել ասել նա, տալով այդ նկարը։ Գուցէ գիւղատնտեսական դպրոցների իրականացումը վտանգված է, կամ նա գտնվում է շահախնդիր մարդ-գազանների ձեռքին և այլն և այլն, ասի, որ մենք և հասարակութիւնը իմանանք այդ և, եթէ ուշ չէ, փրկենք այդ՝ հէնց «Սուրհանդակի» կողմից ողջունված գործը վերահաս վտանգներից։

Աչքի առաջ ունենալով, որ գիւղատնտեսական կրթութեան և գիտութեան տարածումը մեր երկրում այն ամենաթանգագին գործն է, որի իրագործման վրա աշխատում են մեզանում բազմաթիւ անձինք և հաստատութիւններ, ուստի հասկանալի կը լինի Ա. Երիցեանին, թէ որպիսի անհամբերութեամբ սպասում եմ ես և ինձ հետ միասին, անշուշտ, հայ հասարակութիւնը նրա՝ «Խաթարալայում» զետեղած երկդիմի և երկիւղ ու կասկած յարուցանող նկարի բացատրութեանը։

«Գիւղատնտես» թերթի խմբագիր՝

Ա. Աթանասեան

—

Գօրիս, 20 մարտի

Գօրիս քաղաքի ծխական հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում հետևեալ անձնաւորութիւններին. 1) Հայրապետ Բաղիրեանին, որ իր թոռ Աբրամի յիշատակին ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում շինեց մօտ 2,000 ր. արժողութեամբ խաչվան։ 2) տ. Սօֆիա Շահնազարեանին, որ իր ամուսին Աղաբէգ Պետր. Շահնազարեանի յիշատակին նոյն եկեղեցուն նուիրեց մի զոյգ խաչվան։ 3) Վալօդիա Տէր-Աստուածատրեանին, որ իր վաղամեռիկ կոզակին Աշխէնի յիշատակին նուիրեց մեռելատացի փոխարէն ծխական դպրոցին 75 ր., իսկ եկեղեցուն ս. Աստուածածնի պատկերը 25 ր. արժողութեամբ, վերեզմանոցի ճանապարհը շինելու սկզբնական փօնդին 25 ր. 4) տ. Շ. Եօլանին, որ իր զուտը կատարելի յիշատակին ծխական դպրոցին նուիրեց 25 ր. 5) Պօղոս Ամարեանին, որ իր եղբօր կնոջ յիշատակին նոյն դպրոցին նուիրեց 10 ր. 6) Շնորհակալութիւն նաև Հ. Տէր-Աստուածատրեանին, որ պաշտօնակից Յակոբ-բէգ Տէր-Մկրտչեանի յիշատակին հանգանակեց պատկի փոխարէն յօգուտ դպրոցի 25 ր. 7) Շուշի քաղաքացի Ա. Սաւգեանին և Ս. Եօլանի յիշատակին (գօրիսեցի) նրա ընտանիքից 25-ական ռուբլի. 8) Գօրիս գիւղի հասարակութեան, որից ստացվեց 80 ր. 9) Յ. Սափարեանից իր մօր յիշատակին 10 ր. 10) Հ. Մելիք Օհանեանին և Դ. Մալինցեանին, Զ. Տէր-Մովսիսեանին, որոնք դպրոցին նուիրեցին մի գիւժին աթոռ՝ 34 ր. արժողութեամբ։

Ի դիմաց ծխ. հոգաբարձութեան՝ երէցփոխ

Դաւթ Գրիգորեան Մալինցեանց

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ «ԿԱՅԾԵՐԻ» ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Խմբագրութիւնից «անկախ պատճառով» դադարեցնելով «Կայծերի» հրատարակութիւնը, դուք նրա երկու համարում յայտարարեցիք, որ թերթի «բաժանորդները կը ստանան բաւարարութիւն»։

Իսկ պատկերազարդ յաւելուածի № 4-ում էլ յայտարարեցիք, որ թերթի հրատարակելու կամ դադարելու հարցը կորոշվի մինչև մարտի 15-ը, ըստ որում, վերջին դէպքում բաժանորդները ստանում են բաւարարութիւն...

Զը նայելով սակայն այդ եռեակի՝ մէկը միւսին յաջորդող՝ սովորական յայտարարութիւններին, բաժանորդներին բաւարարութիւն տալու նշան դեռ ևս չէ երևում. ուստի բարի եղէք, խնդրում ենք, հայ լրագիրներից որևէ մէկի միջոցով ասելու պարզ կերպով, թէ ԲՐԸ և ԻՆՉ կերպ ենք վարձատրվելու մենք, բաժանորդներս, մեր վճարած բաժանորդագների փոխարէն։

«Կայծերի» բաժանորդներից մէկը

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Օդագնացութեան յայտնի հովանաւորիչ Զախարովը, որ սկզբում 200,000 ռուբլի նուիրեց օդային նաւատորմի յանձնաժողովին, Ֆրանսիական աէրօկլուբին նուիրեց այժմ 50,000 ֆրանկ ի նպաստ օդագնացներին դժբաղդ դէպքերից պաշտպանելու համար հատատված ֆօնդի։

◆ Ապրիլի 18-ից Մօսկվայից ուղղակի երկաթուղային հաղորդակցութիւն կը հաստատվի դէպի Ղրիմի, Կովկասի և Սև-ծովի ափի հանքային ջրերը։

◆ Ակադեմիաները որոշել են՝ եթէ Միլիւկովը չը տայ այն աղբիւրների անունները, որոնցից նա քաղել էր գաղտնի տեղեկութիւններ իր ճառի համար, հրաւիրել նրան մենամարտի։

◆ Պուրիշկեվիչը այս օրերս բոլոր միապետական կազմակերպութիւններին առանձին հրահանգ ուղարկեց, որով առաջարկում է անյապաղ միանալ կռիւ մղելու այն քաղաքականութեան դէմ, որ հարուած հասցրեց աջակողմեան կազմակերպութիւններին։ Ի միջի այլոց Պուրիշկեվիչն ասում է, որ Ստոլիպինը անտգին ժողովրդականութիւն էր ձեռք բերել 2-րդ աւազակային Պետական Դուման ցրելով, բայց դա կորցրեց այդ ժողովրդականութիւնը իր վերջին գործելակերպով։

◆ Պետերբուրգ մեկնեց Յարեցկինից մի պատգամաւորութիւն՝ խնդրելու, որ Իլիոդոր աբեղան մնայ Յարեցկիում։ Պատգամաւորութիւնը հետն ունի 800 ստորագրութիւններով ուղերձ։

◆ Լուրերին նայած, Սօֆիա Անդրեեվնա Տօլստոյան ենթարկվելու էպատասխանատուութեան՝ Տօլստոյի նամակները և յօդուածները հրատարակելուն համար։

◆ Սիմֆէրօպոլում Փէօֆան եպիսկոպոսի կարգադրութեամբ հոգևորականութիւնը հրաժարվեց օծել քաղաքային կլուբի նոր շէնութիւնը։

◆ Սենատոր Նէյդգարդը Դարինին յանձնեց ծովային գործերին վերաբերող փաստաթղթերը։ Բացի դրանից այդ բոլորի մասին յայտնեց ծովային գլխաւոր դատախազին։

◆ Վարշավայում ոստիկանութիւնը կալանաւորեց այն աւազակախմբին, որ վերջերս յարձակումներ էր գործում գնացքների վրա։ Ընդամենը կալանաւորված է 40 մարդ։

◆ Գուչկովի մասին տարածված լուրերը, թէ նա հրաժարվում է հոկտեմբերեանների ֆրակցիայի նախագահի պաշտօնից, հերքվում են։

◆ Պետ. Խորհրդի սրահներում խօսում են, որ օրէնսդրական հատատութիւնները կարձակվեն ամարային արձակուրդների ժամանակից շատ շուտ։

◆ «Times»-ի տեղեկութիւններին նայած, Պետերբուրգում վճռված է ֆինլանդական օրինագծերի քննութիւնը յետաձգել։

◆ Վախճանվեց Մօսկվայում գեղարուեստական թատրոնի դերասանուհի Սավիցկայան։

◆ Վարշավայում և Լօձում կատարվում են համատարած ձերբակալութիւններ բանւորների մէջ։

◆ Գերմանիայում կառուցվում է նոր տեսակի հսկայական դիրիժաբել, որ ընդունակ է լինելու տանել 300 ճանապարհորդների։

◆ Կ. Պօլսում այն կարծիքն է տիրում, որ Չերնոգորիան պատերազմի է պատրաստվում։

◆ Վիէննայի դիպլոմատիական շրջանակներում Թիւրքիայի և Չերնոգորիայի վէճին առանձին կարևոր նշանակութիւն չեն տալիս։

◆ Թիւրքիան շարունակում է նոր գնդեր ուղարկել ապստամբված վայրերը։

◆ Կ. Պօլսում լուր է տարածված թէ Շեվքէթ-փաշան սպանվել է։

◆ Մէջլիսում հարցապնդում ուղղվեց դեմօկրատներին աքսորելու պատճառների մասին։

◆ Եվրեմը լուրջ հիւանդացել է։

◆ Խօսում են Սիրիէհգարի և ներքին գործերի մինիստրի միջև ծագած երկպառակութիւնների մասին։

◆ Պարսկաստանի ֆինանսական դրութիւնը այնպիսի է, որ արտասահմանում պարտիկ դեսպանները համարեա երկու տարի է չեն ստանում ռոճիկ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՕՐԾ.

29 մարտի

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երկրագործութեան վարչութիւնը ինն խմբեր ուղարկեց՝ նոր դաղթավայրերի հողը և բուսականութիւնը հետազօտելու համար։

Պօստային վարչութիւնը նախագծում է Նովոռոսիյսկի և Տուապսէի միջև սահմանել աւտոմոբիլների երթևեկութիւն՝ պօտը և մարդկանց փոխադրելու համար։

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը պատուիրագրեց բժշկական մարմիններին պատասխանատուութեան ենթարկել դեղատներում և դեղօրայքի խանութներում կեղծ օճառներ գործածող և դեղատան սակագինը խախտող կառավարիչներին կամ ծառայողներին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կայացաւ մինիստրից թոյլատրված ուսանողական ակադեմիական կլուբի հիմնադիր ժողովը բոլոր բարձր կրթական հաստատութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Հակախօլերային հոգատարութիւնը մասնակցում է 150 մարդ։

ԲՈՒԽԱՐԱ։ Գիշերս հեղեղը մեծ վնասներ պատճառեց։ Տեղացիների շինութիւնները քանդվեցին։ Դաշտերը ցանքսերով մնացել են ջրի տակ։

ԿԻԵՎ։ Հարաւ-արևմտեան գծի վրա կատաղի փոթորիկ է։

ԽԱՐԲԻՆ։ Հիւպատոսարանի, երկաթուղագծի, ջրային ճանապարհների, շինական իշխանութիւնների և մաքսատան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ սկսվեցին խորհրդաժութիւններ Սունգարի գետի վրա երթևեկութիւնը կանոնաւորելու հարցի համար սանիտարական տեսակէտից։

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐՏ։ «Դէօյչլանդ» դիրիժաբլը առ. ժամը 8½-ին 15 մարդկանցով դիմեց դէպի Դիւսելդօրֆ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վլօռնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱԹԱՌՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒՑՈՒՄ ՄԻԴՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՀԻՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ՌԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մարկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահաս.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐԶԱԾ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐԶԱԾ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Զբաւոնները ձրի։ Համախոհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—34

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելեմինսկայա փողոց, № 8.
(Կ. հ.) 564. 100—95

ԲԺԻՇԿ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ականջի, բերանի, բկի,
հիւանդութիւններ,
Ընդունել (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելեմինսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։
(օ. մ.) 1227. 100—65

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ԶՂԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12
(երեկոյեան ժ. 5—7
(Կ. հ. Կ.) 1254. 100—53

ԲԺՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսաղիքի հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—
(երեկ. ժ. 5—
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. №
(օ. մ.) 1179. 100

ՖԻԼԱԴԵԼՖԻԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԷԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վերքերի թունաւորումներ, գիների քսուքներ, գնում է բանկաներ։ Թիւն տղամարդի սեռական թուլութիւն, ուռուցիկութեան, սերմնահոսութեան և բոլոր բերի, հիմնուած բժշկութիւնի տեսակէտի (սուսուկ է տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Բոլոր հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ գրաւոր կերպով։ (Ուղարկել 3 ռուբլի)։ Մասնագիտանութիւն, բժշկական մարմնամարզարան։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Գնալ կազմած «Տղամ. եւ կանանց գաղտնի բժշկարան» նկարներով և բէյբէյտներով։ Գինը կօպ., հանձնարարեալներ՝ 15 կ.։ Հասցէն. Тифлисъ Семеновская ул. № 9.
(Կ. հ.) 160. 50

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Լոյս տեսաւ
„ՀԱՍԿԵՐ“
№ 3 մարտ
հետեւեալ բովանդակութեամբ.
1) «Գարնան հրաւէր», Յով. Թումանեան, 2) «Ինչու՞ էլ ես երբէք գողութիւն չանում», Ստ. Լիսիցեան, 3) «Օրօրք», Գ. Սեւակ, 4) «Հազարան բուլբուլ», Դ. Ասլանեան, 5) «Խօսնակ թռչունը», Ա. Թամանեան, 6) «Զրաւիչը», Ծաղկաթաղ, 7) «Նազաբէթում» (առասպ. Յիսուսի մանկ.), Գ. Մելիքեան, 8) «Խիկար իմաստունը», Մարգար։
Այս համարի հետ ուղարկվում է ... մ. ա. «Երկիրն ու անվերները», սկզբնական դաստիարակութեան ... փոխ. Մ. Ասիլեան, և մի խնդիր։
310.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ՏՆԵՐ Գօրգինսկի պլ. վրա, Գրիբոյեդովսկայայ, Խայլովսկայա, Նիկոլայևսկայա, Գրիբոյեդովսկայա և այլ փողոցների վրա։
ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ տօնավաճառում (հարավ. Մեռելոցի նրբանցքում)
ՀԻՒՐԱՆՈՑ Աբասթումանում, սեպ. գեղեցիկ։
Բոլոր շինութիւնները քարաշէն են և հիանալի դրում։ Դիմել «Օրիանոս» հիւրանոցը № 11, առ. ժ. 9
(օ.մ.) 309.

Լոյս տեսաւ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
նկարներով։ Տղամարդի և կնոջ ծածուկ հիւանդները, սեռական գործարանները, վարակիչները, մնալու կանոնները և այլն։ Բաղմաթիւ խորհուրդներ։ Անհրաժեշտ գիրք բոլոր տների համար, մանաւանդ գաւառներում, որտեղ մասնագէտ բժիշկներ։ Գինն է 50 կօպ.։ Ձեռքում ծախսով 65 կօպ.։ Կազմից մէջդիցին. Քէյլէշէ լեան։ Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին կամ Թիֆլիս, Семеновская № 9. Գրավաճառները և գրավաճառները գեղջի մասի առանձին նամակով։
(Ի.հ.Կ.) 293. 5—

ԲՕՐՍԱ
Ամեն տեսակ յանձնարարութիւններ՝ բօրսայում գնելու ապրանքներ և գիմիական արժեթղթեր, նոյնպէս և բանկային ամեն տեսակ գործարքներ գաւառական կլիենտների համար տարում է շատ ապահով և բարեխիղճ կերպով։
ԶԱԽԱՐԻՅ ԺԴԱՆՈՎ և Ը
Բանկային Տուն
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, Նէվսկի պլ., 45
Պատասխանները առաջին պօստով։ Բոլոր գործերի պրօսպէկտը ըստ պահանջման ուղարկվում է ձրի։
(14) (П. 24881) 104.

Լոյս տեսաւ առանձին գրքով
եւ վաճառվում է
ՆԱՐ-ԳՈՍ
ՊԱՅՔԱՐ
վէպ
Գինն է 75 կօպէկ
Գլխաւոր պահեստը «Սուրհանդակի» խմբագրատանը։
(Ի.հ.Կ.) 301. 3—

Բազուի Հայոց Կուլտ. Միութեան Կրթական Բաժ.
ԿԱՆԱՆՑ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ սրանով պատիւ ունի յայտնել, որ իր խնամքին յանձնված դպրոցի սպիտակեղէնի բաժնի 1911/12 թ. համար հրաւիրված է մի հմուտ ու փորձված ՎԱՐԺՈՒՀԻ։
Ցանկացողները պայմանների մասին թող դիմեն վարչութեան այս հասցէով.
Биржевая ул., д. Цейтлина. С. М. Адамовой.
(Հ. Կ.) 272. 5—

Объявленіе
Симъ довожу до свѣдѣнія почтеннѣйшей публики, что мною полученъ большой выборъ церковной утвари. Дворцовая улица, магазинъ К. Г. ЧИТАЕВА.
(29,24,27,31,3,7)
парча ОТЪ 80 К. ДО 8 Р. ЗА ШИНЪ, и громадный выборъ

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.